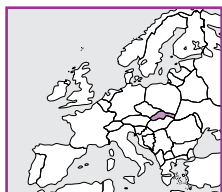

Rozvojové cíle tisíciletí: velmi vzdálený cíl

Globální krize přinesla jasný důkaz, že pokud má Slovinsko přežít v novém mezinárodním prostředí, musí projít změnou sociálních, politických a ekonomických paradigmat. Pokud jde o rozvojovou pomoc, země nevypracovala ani strategii rozvojové spolupráce, ani systém hodnocení efektivity poskytnuté pomoci. Její závazky budou navíc jen stěží udržitelné v současné situaci, kdy dochází ke škrtům v téměř každé kapitole státního rozpočtu. Zároveň – a v rozporu s doloženým úspěchem jejich projektů – jsou organizace občanské společnosti stále považovány za téměř bezvýznamné účastníky rozvojového procesu.

Společnost Humanitas
Rene Suša

Zvolení bývalého náměstka generálního tajemníka OSN pro politické záležitosti dr. Danila Türka prezidentem země ve volbách roku 2007 působilo jako signál, že Slovinsko si začíná uvědomovat důležitost mezinárodní dimenze, zejména mezinárodní spolupráce, a zabývat se řešením klíčových problémů současnosti. O tři roky později však téměř všechna tato naděje vyprchala. Globální témata jsou až na samém konci seznamu vládních priorit, plnění mezinárodních závazků pokulhává a nedostatečné povědomí o těchto tématech (včetně Rozvojových cílů tisíciletí) ve společnosti, zejména mezi mladými lidmi, je alarmující.

Období „krize“ dokázalo, že zemi teprve čekají radikální změny sociálních, politických a ekonomických paradigmat. Skupina odborníků z různých disciplín (ekonomie, filozofie, ochrana životního prostředí atd.) spolu s bývalým ombudsmanem a členem kabinetu vypracovala dokument s odvážným titulem *Kam po krizi?*, který právě takovou změnu požaduje. Ačkoli dokument vzbudil velký zájem médií a byl kladně přijat nejen premiérem, ale i podstatnou částí veřejnosti, během přípravy rozvojové strategie pro období 2010 – 2013 byl zcela ignorován.

Ve slovinské politice není vůbec neobvyklé, že se slova a činy z téhož zdroje rozcházejí, a přesně to je jednou ze zásadních překážek splnění Rozvojových cílů tisíciletí. Zdá se, že země jednoduše nechápe, že je součástí většího a vzájemně propojeného světa.

Nedostatek strategie pro rozvojovou spolupráci

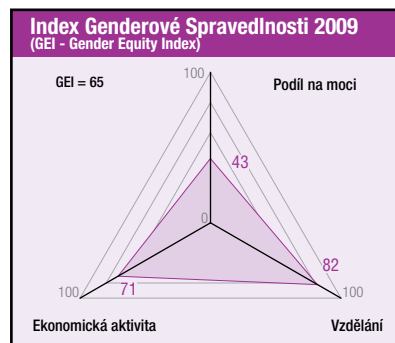
V roce 2004 Slovinsko přijalo závazek poskytovat rozvojovou pomoc. To, že se stalo členským státem Evropské unie a Světová banka mu udělila status dárcovské země, má na slovinskou politiku zahraniční pomoci trvalý vliv. Ačkoli čísla stále nejsou příliš povzbudivá (v roce 2009 vynaložila země na oficiální rozvojovou pomoc (ODA) 0,15 % hrubého domácího produktu², dá se v posledních letech vyzorovat jasný pozitivní trend (tabulka 1).

Ve srovnání s rokem 2003 se v roce 2008 celková výše ODA více než zdvojnásobila. Je nutno podotknout, že podstatnou část ODA představují platby do rozpočtu Evropské unie – v roce 2007 to bylo 18,57 milionu eur (22,2 milionu dolarů).³

Předpokládá se, že Slovinsko dosáhne cílové úrovně 0,17 % HDP v roce 2010 a 0,33 % v roce 2015, v souladu s přijatými závazky podle dohody z Monterrey a Evropského konsenzu o rozvoji. Tyto cíle jsou zahrnuty i v Rezoluci o mezinárodní rozvojové spolupráci do roku 2015 (přijaté národním shromážděním 11. července 2008) a v Zákoně o mezinárodní rozvojové spolupráci.⁴ Tento závazek bude však jen stěží udržitelný v současné situaci, kdy dochází ke škrtům v téměř každé kapitole státního rozpočtu.

Stejně důležitá jako kvantita rozvojové pomoci je i její kvalita. Odborníci z organizace AidWatch a institutu Ekvilib odhadují, že ODA je o asi 13 – 20 % uměle nadhodnocena.⁵ Velká část kritiky, týkající se nízké kvality ODA, je namířena na nedostatek transparentnosti v rozhodovacím procesu, nízkou úroveň inkluze představitelů občanské společnosti v cílových zemích a absenci dlouhodobých projektů, zejména pro nevládní organizace. (Až v roce 2010 bylo umožněno připravovat dvouleté projekty.) Mechanismy monitoringu úspěšnosti ODA jsou rovněž nedostatečné a Slovinsko stále postrádá řádný strategický plán rozvojové spolupráce. Kromě

několika historických a politických partnerství prakticky neexistují kritéria pro volbu cílových zemí a skupin.

Eva Marnová, předsedkyně SLOGA (Slovinské platformy nevládních organizací), hovoří o celé řadě klíčových nedostatků slovinské rozvojové spolupráce. Zdůrazňuje, že ve Slovinsku jde o relativně novou oblast, ke které se už od počátku přistupovalo neprofesionálně. V zemi neexistuje agentura pro rozvojovou spolupráci a místo odborníků na rozvoj tuto oblast pokrývají diplomaté ministerstva zahraničí.⁶ Diplomaté se však na svých postech střídají a dosud nebyl zaveden žádný systém evaluace efektivity rozvojové pomoci.

Zatímco multilaterální pomoc probíhá převážně prostřednictvím institucí Evropské unie a OSN, bilaterální pomoc se zaměřuje hlavně na země na Balkáně a v jihovýchodní Evropě. Slovinsko uzavřelo dohody s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Makedonií, Moldavskem, Černou Horou, Srbskem a Ukrajinou. V současnosti se připravuje dohoda s republikou Kosovo.⁷

Rozvojové projekty a občanská společnost

V roce 2008 proběhlo ve Slovinsku první výběrové řízení pro rozvojové projekty realizované nevládními organizacemi. Bylo vybráno osm projektů v celkové hodnotě 100 000 eur. V roce 2009 bylo v dalším kole vybráno 14 projektů v celkové hodnotě 265 000 eur.⁸ Pro období 2010-2011 bylo mezi 33 projektů nevládních organizací rozděleno 789 868 eur. Největší část těchto aktivit (12 z nich) se týká oblasti subsaharské Afriky, devět z nich

1 Matjaž Hanžek et al., *Kam po krizi?* (Lublaň, 7. prosince 2009). Ke stažení na: <www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteka_dinamika/2009_12/druga/24dec2009_kam_po_krizi_SL0.pdf>.

2 Aleš Verdirc, „Problémy mezinárodní rozvojové politiky“, referát přednesený na veřejné debatě, Ministerstvo zahraničních věcí, Lublaň, 16. dubna 2010.

3 Ministerstvo zahraničních věcí, *Proračun EU za program rozvojové pomoci*. Ke stažení na: <www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/proracun_eu_za_programe_razvojne_pomoci/>.

4 Uradni list št.73, *Rezolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju do 2015* (18. července 2008). Ke stažení na: <www.uradni-list.si/_pdf/2008/Ur/uz2008073.pdf>.

5 Institut Ekvilib, *Slovenija – AidWatch poročilo in priporočila 2009: Uradna razvojná pomoc Slovenije*, Lublaň, 2009. Ke stažení na: <www.ekvilib.org/clovekove-pravice-in-razvojno/slovenija-2>.

6 Eva Marnová, osobní rozhovor, 2. května 2010.

7 Ministerstvo zahraničních věcí, *Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoč, 2009, op. cit.*

8 Ministerstvo zahraničních věcí, *Izjava za javnost o rezultatih javnega razpisa za sofinanciranje mednarodnih razvojnih in humanitarnih projektov nevládních organizací v 2010 in 2011* (2010). Ke stažení na: <www.mzz.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/141/26654/>.

bude probíhat na západním Balkáně, tři na Ukrajině a v Moldavsku a dvě v jiných oblastech světa. Ministerstvo zahraničních věcí podpořilo také šest globálních vzdělávacích projektů ve Slovinsku.⁹ Bylo to první výběrové řízení, které bylo otevřené i projektům pro oblasti mimo Evropu.

Jak bylo uvedeno výše, v roce 2006 byl schválen Zákon o rozvojové spolupráci i navazující rozhodnutí, ale ani jeden z těchto dokumentů nebyl dosud implementován. Občanská společnost, zastupovaná SLOGA, byla do tohoto procesu zpočátku částečně zapojena, nicméně v současnosti už tomu tak není. Jedním z důsledků je, že není konzistentně definováno postavení nevládních organizací ani jejich nárok na financování, které dosud neprobíhá dostatečně transparentním způsobem, což zdůraznili i odborníci z Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).¹⁰ Financování rozvojové spolupráce se navíc neodehrává „pod jednou střešou“ a nejsou k dispozici sumární statistiky, které by bylo možné srovnat se závazky země. Slovinské nevládní organizace, které se zabývají rozvojovou pomocí, si stěžovaly, že ministerstvo zahraničních věcí nedodrží své závazky, pokud jde o vyhlášení výběrových řízení, podepisování dohod a včasné uvolňování příslibených finančních prostředků. Tento nedostatek vstřícnosti negativně ovlivňuje celou řadu jejich projektů.

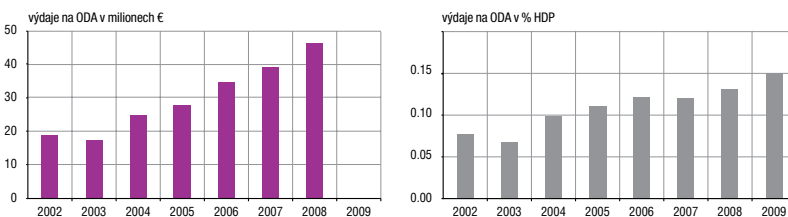
Projekty nevládních organizací podporované ministerstvem zahraničních věcí představují méně než 2 % veškeré slovinské ODA, z čehož vyplývá, že nevládní organizace jsou stále považovány za méně významné hráče na poli rozvojové pomoci, a to i přes prokazatelné úspěchy jejich projektů.

Extrémně nízké obecné povědomí o Rozvojových cílech tisíciletí

Slovinsko postrádá jasnou strategii v oblasti rozvojového vzdělávání a ve školních osnovách je mezinárodním problémům věnována jen mizivá pozornost. Ačkoli nevládní organizace a další klíčoví účastníci – jednotliví učitelé, ředitelé škol a odborníci – usilují o změnu v této oblasti, jejich úsilí zůstává nekoordinované. Je obtížné tato témata zařadit do osnov, které se soustředí na akademické problémy, zvláště když podpora relevantních institucí, zejména Ministerstva školství a tělovýchovy, je nedostatečná.¹¹

V roce 1994 doporučila Konference OSN o obchodu a rozvoji, aby se minimálně 3 % ODA věnovala na výuku

Tabulka 1: Slovinská ODA

Zdroje: Ministerstvo zahraničních věcí¹⁵, SLOGA.¹⁶

zaměřenou na globální problémy. Slovinsko za tímto cílem výrazně zaostává, protože pro tento účel vyčlenilo přibližně jen 0,13 % (60 000 eur), což je obzvlášť znepokojivé s ohledem na výsledky nedávného výzkumu, zaměřeného na povědomí o Rozvojových cílech tisíciletí (MDGs) mezi mladými lidmi (15 - 24 let), který provedly nevládní organizace Humanitas a Zavod Voluntariat.¹² Z výsledků vyplývá, že 83 % mladých lidí o MDGs nikdy neslyšelo, což Slovinsko řadí poměrně blízko k průměru Evropské unie 82 %. Vzhledem k tomu, že se tyto výsledky týkají populace, která je stále součástí vzdělávacího procesu, jsou velmi neuspokojivé. Více než dvě třetiny respondentů kromě toho odpověděly záporně na otázku, zda podle jejich názoru budou MDGs splněny do roku 2015.¹³

Výzkumníci poukázali na výrazný nedostatek komunikace mezi mládeží, nevládními organizacemi a vládou. Potenciální zájem mladých lidí o spolupráci s nevládními organizacemi na řešení rozvojových problémů zůstává nevyužit. Nízká úroveň zapojení mladých lidí do projektů a/nebo činnosti nevládních organizací představuje klíčovou výzvu ve snaze dosáhnout většího společenského zájmu a účasti na dosažení Rozvojových cílů tisíciletí.

Podle odborníka na rozvojové vzdělávání, Francio Iskry ze společnosti Humanitas, by lepší komunikace mezi všemi úrovněmi (vláda, nevládní organizace, mládež) mohla vyvolat výrazný pokrok v alespoň základním povědomí o Rozvojových cílech tisíciletí.¹⁴ Slovinské nevládní organizace trpí nedostatkem financování a postrádají dostatek personálu na to, aby tento problém efektivně vyřešily. Další problém představuje fragmentace nevládních organizací, které se obvykle soustředí na práci v jedné či

dvou klíčových oblastech. Jejich aktivity jsou velmi členité a v mnoha případech jen nepřímo přispívají k naplnění MDGs. I vládu trápí problémy podobné těm v sektoru nevládních organizací, protože každý úsek se zabývá jen svou úzce vymezenou problematikou, což je překážkou integrovaného přístupu.

Dalším klíčovým tématem zůstává koherence politiky, na které je rozhodně co zlepšovat – nejen na úrovni Evropské unie, kde jde už přímo o módní termín, ale i na národní úrovni. To je obzvlášť patrné, pokud vezmeme v úvahu dosažení 7. cíle z MDGs: zajistit udržitelný stav životního prostředí. Podle dr. Dušana Pluta, odborníka na ochranu životního prostředí, Slovinsko v současnosti 2–4krát přesahuje globálně přijatelnou úroveň vypouštění skleníkových plynů i využívání přírodních zdrojů.¹⁷ Obecně vzato v zemi přetrvává tlak na životní prostředí, přičemž hospodářský rozvoj je často založen na vyčerpávání environmentálního kapitálu. Ale i přes opakovanou varování ze strany předních odborníků, externích pozorovatelů a nevládních organizací se země dál ubírá cestou zastaralých, energeticky neúčinných a nákladných technik.

Například nová hnědouhelná elektrárna, která se měla stát jedním z pilířů nové slovinské energetické koncepce, je častým tématem diskusí, ačkoli je veřejnosti prezentována jako „řešení příznivé pro přírodu“. To je velmi znepokojivé, neboť země byla už několikrát důrazně varována a hrozí jí vážné finanční postihy za stále narůstající emise CO₂ a neschopnost dosáhnout závazků dle Kjótského protokolu. Celková výše pokuty se odhaduje na 80 milionů eur – částku dvojnásobně vyšší než celá slovinská ODA.¹⁸ ■

9 Ministerstvo zahraničních věcí, „Rezultati javnega razpisa za sofinanciranje mednarodnih razvojnih in humanitarnih projektov nevladnih organizacij v 2010 in 2011“, 2010. Ke stažení na: <www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1003/Rezultati_javnega_razpisa_za_sofinanciranje_mednarodnih_razvojnih_in_humanitarnih_projektov_nevladnih_organizacij_v_letih_2010.doc>.

10 Institut Ekvilib, *op. cit.*

11 Johannes Krause, „DE Watch, dodatek I – profily zemí“, nepublikovaná zpráva, 2010.

12 Maja Dolinar in Francio Iskra, „Zpráva A.W.A.R.E. Grid pro Slovinsko“, nepublikovaná zpráva, 2010.

13 *Tamtéž.*

14 Francio Iskra, osobní rozhovor, 2. května 2010.

15 Ministerstvo zahraničních věcí, *Mednarodno razvojno sodelovanje Republike Slovenije 2002–2004*, Lublaň, 2005. Ke stažení na: <www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/dokument/mednarodno_humanitarno_sodelovanje.pdf>.

MFA, *Mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarna pomoc*, 2009. Ke stažení na: <www.mzz.gov.si/zunanja_politika/mednarodno_razvojno_sodelovanje_in_humanitarna_pomoc/>.

16 Robin Dewa, *Priročnik o uradni razvojni pomoči* (Lublaň: SLOGA, 2009). Ke stažení na: <www.ekvilib.org/images/stories/priponke/zagovornstvo_lobranje/oda/aktivnosti/sloga_priročnik_oda2.pdf>.

17 Dušan Plut, *Trajnostni razvoj med mavricco teorij in skromno prakso* (2010). Ke stažení na: <www.planbzaslovenijo.si/upload/trajnostni-razvoj/plut-besedilo.pdf>.

18 Keith Miles, „Osemdeset milijonov je evrov težka obdavčitev Slovenije ni pravična“, *Finance* 150, 2009. Ke stažení na: <www.finance.si/254341/Osemdeset_milijonov_evrov_te%BEka_obdavv%E8itev_Slovenije_ni_pravi%E8na>.